

Dominee schrijft woordenboek

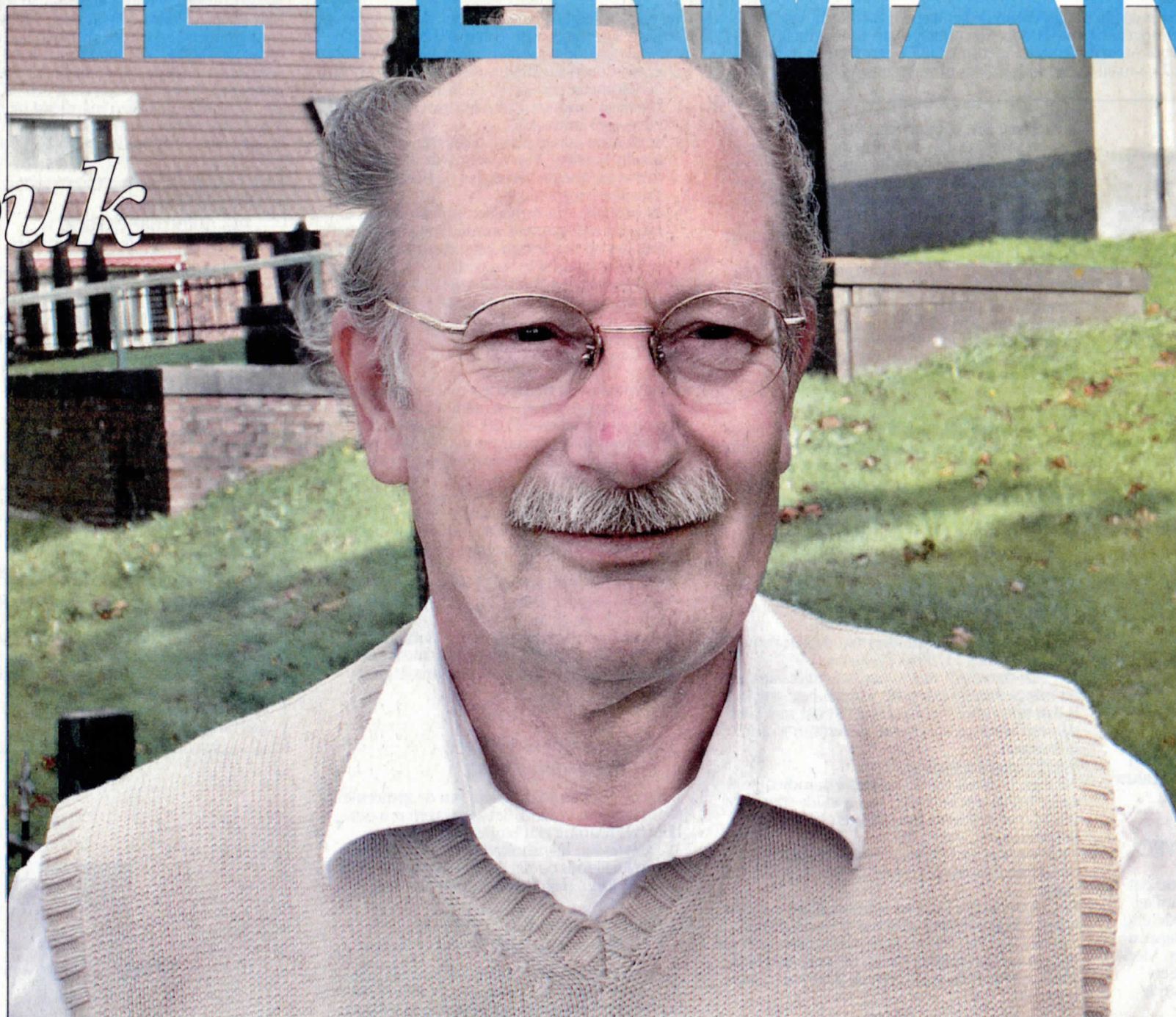
PIETERMAN

NIEKERK - In de Dorpskerk van Godlinze wordt zaterdagmiddag het eerste exemplaar van *Gezondheid en Groutnis - Grunneger alliteroatsiewoordenboek* gepresenteerd. Het boek is geschreven door dominee Klaas Pieterman uit Niekerk in de gemeente De Marne. Pieterman, predikant van de hervormde gemeente Ulrum en in het verleden lange tijd actief in Zandweer, heeft hiervoor de afgelopen ruim dertig jaar uitdrukkingen, zegswijzen en woorden verzameld die in het Gronings allitereren. Alliteratie is het verschijnsel dat in een reeks opeenvolgende woorden er twee of meer dezelfde beginklank hebben, zoals *Wel wait waar Wilm Wever woont*.

door Erik Post

Pieterman (60) is altijd al door alliteratie gefascineerd geweest en is niet de enige. Reclamemakers hanteren het ook vaak omdat het zo lekker bekt. Hierbij valt onder meer te denken aan *Heerlijk Helder Heineken*, overigens bedacht door wijlen Freddy Heineken zelf, en de nieuwe slogan van Philips, *Sense and Simplicity*, die maandag werd gelanceerd. „Buiten de reclame kom je alliteratie in de omgangstaal veel tegen, vooral in het Gronings. In 1971 besloot ik hier ooit eens iets mee te gaan doen. Vanaf die tijd heb ik telkens alle allitererende uitdrukkingen en zegswijzen opgeschreven en in een sigarendoos opgeborgen. In de loop der jaren is dat tot een flinke verzameling uitgegroeid en besloot

ik de zaak maar eens te gaan rubriceren. In eerste instantie deed ik dat naar herkomst, zoals de landbouw of de dierenwereld. Dat bleek achteraf niet zo'n gelukkige keuze, waarna ik voor de alfabetische volgorde heb gekozen. Ik heb hier in het woordenboek een eigen draai aan gegeven. De uitdrukking *Krol zit zowel ien swien as ien staart*, in het Nederlands 'hij lijkt niet alleen hoogmoedig, hij is het ook', moet je in het woordenboek van K. ter Laan bij de K van Krol zoeken. In *Gezondheid en Groutnis*, een groot bij het naar huis gaan, werkt het anders. In dit woordenboek moet je de uitdrukking onder de S, de beginletter van het eerste woord dat allitereert, zoeken. Ik vind dat logischer. Ik heb overigens niet alleen voor uitdrukkingen en zegswijzen gekozen, maar ook voor losse woorden. Die kunnen namelijk ook allitereren, denk bijvoorbeeld maar eens aan *Liflaf*. Dat verschijnsel noemt men reduplicatie, al of niet met klinkerverandering”, doceert de dominee. Liefhebbers van het Gronings komen met *Gezondheid en Groutnis* flink aan hun trekken, want Pieterman beschrijft zo'n duizend uitdrukkingen, zegswijzen en woorden in het boekje, geeft uitleg over de betekenis en vertelt in welk deel van Groningen de uitdrukking gebruikt wordt. Daarnaast worden er hier en daar personen opgevoerd, zoals bijvoorbeeld Alina Kornelis, de moeder van de schrijver. Zij is door mondelinge overlevering verantwoordelijk voor *Jong is snips om snoet*, de jongen is mager in zijn gezicht. Abel Pieterman, de vader de dominee, heeft voor de vermelding *Aan wachten is kaaizer zien kat doodgoan gezogd*. Pieterman verwacht niet dat hij veel dingen gemist heeft bij de samenstelling van het woordenboek. „Ik denk dat ik flink ver in de buurt van honderd procent volledigheid zit, maar hierbij moet wel worden aangetekend dat ik mij alleen op het Gronings richt. Uitdrukkingen die ook in het Neder-

■ Klaas Pieterman, de schrijver van het Grunneger alliteroatsiewoordenboek.

lands voorkomen, zoals schoon schip maken, heb ik niet opgenomen. Daarnaast is het zo dat uitdrukkingen per regio, of zelfs per gezin, kunnen verschillen.” Het woordenboek ziet er gelikt uit, maar daarvoor is Pieterman niet verantwoordelijk. Deze klus is verzorgd door Dick Ronner van Trionapen/uitgeverij Vliedorp in Houwerzijl. „Ronner tekent ook voor de vormgeving en heeft de omslag met de hand gedrukt met behulp van houten en loden letters. Het resultaat is prachtig. Ik ben er heel trots op”, aldus Pieterman, die ove-

rigens niet voor het eerst aan het schrijven is geslagen. Er zijn in het verleden al diverse boekjes van zijn hand verschenen, onder meer over de historie van de classis Middelstum en de geschiedenis van het zijn naast woning gelegen kerkje van Niekerk. Ook schreef hij het boekje *Midwinterverhoalen*. Waarom schrijft de dominee, die ook geregeld voorganger is bij Grunneger dainsten, eigenlijk zo graag in het dialect? „Ik schrijf meestal over de dingen vlak om mij heen. Als die die dingen goed wilt weergeven, gaat dat het

mooist in de taal die de mensen spreken. Natuurlijk zou dat ook in het Nederlands of het Engels kunnen, maar ik schrijf gewoon graag in het Gronings. Maar dat hangt natuurlijk ook wel van het onderwerp af. Een stuk over bijvoorbeeld Suriname zou ik niet zo snel in het Gronings schrijven. Daarnaast kies ik voor het Gronings omdat ik sterk de neiging heb om alles vast te leggen wat er nu nog is. Ik wil dat bewaren voor het nageslacht. Dat leeft heel sterk bij mij. Het zou toch zonde zijn als het Gronings op den duur zou uitsterven,

iets wat ik overigens niet denk, hoor.” Het eerste exemplaar van het woordenboek wordt zaterdagmiddag om half vier door Dick Ronner overhandigd aan Siemon Reker, hoogleraar Groninger taal en cultuur aan de Rijksuniversiteit Groningen. Aansluitend geeft Peter Westerbrink, organist van de Der Aa-kerk in Groningen en de hervormde kerk in Noordbroek en mentor van het Arp Schnitgerorgel in Godlinze, een demonstratie van het instrument. Het programma is verder gevuld met toespraken van

Reker en Klaas Pieterman. Tussen de bedrijven door wordt er op het orgel gespeeld door Leonore Lub, organist van de remonstrantse kerk in Groningen, en Westerbrink. De bijeenkomst wordt geleid door Corrie Dijksterhuis uit Leens. De bijeenkomst is gratis toegankelijk. Uiteraard kunnen er ook exemplaren van *Gezondheid en Groutnis* worden aangekocht. Het woordenboek kost 10,95 euro. Vanaf maandag kan men ook bij de boekhandel terecht.

Pieterman heeft voor de presentatie van zijn boek voor de kerk van Godlinze gekozen omdat hij een nauwe band met dit godshuis heeft. „Als kind woonde ik in Spijk en gingen wij naar de kerk in Godlinze. Daarna ben ik daar organist geworden. Na ons trouwen zijn mijn vrouw en ik in Godlinze gaan wonen. Ik studeerde toen nog voor predikant en bespeelde op zondag het orgel. Ik heb echt iets met die kerk”, vertelt Pieterman. Naast het preken en schrijven is de Niekerker fanatiek lid van de werkgroep die volgend jaar de eerste Groningstalige vertaling van de *Bijbel* hoopt te presenteren. „Hier ben ik al ruim dertig jaar mee bezig. Wijlen dominee P.J. van Leeuwen heeft mij in 1972 gevraagd een deel van het Nieuwe Testament te vertalen. Ik ben toen begonnen met *Lucas*. Later zijn er werkgroepen opgericht die zich op deze hele grote klus hebben gestort. Er was gewoon meer hulp nodig. Ik ben toen nog een tijd gestopt als dominee om leiding aan deze club geven. Tegenwoordig houd ik mij bezig met de correctie. Alle gewone bijbelboeken zijn nu klaar en zouden in principe kunnen worden uitgegeven. De ahangsels, de zogenaamde apocriefe boeken, moeten nog en wij willen de boel graag als een geheel presenteren.”

Hobby van geheel andere aard is het zichten. Pieterman is de laatste jaren bij heel wat historische oogstdemonstraties van de partij geweest. „Dat is mijn andere kant. Zichten en tuinieren, ik vind het geweldig om te doen. Of ik het mooier vind dan preken? Af en toe wel. Ik ben namelijk erg graag buiten. Of ik niet liever boer was geworden? Ja, maar daar had ik vroeger het geld niet voor. Maar eigenlijk ben ik nu ook boer. Ik heb namelijk een hele grote tuin.”